

Рябуха Ю.В.

ДО ПИТАННЯ ПРО ФОРМУВАННЯ ЧАСТИН У ДОБРОВОЛЬЧІЙ АРМІЇ В 1919 р.

1919 рік був найвищим піком успіхів білогвардійського руху на півдні Росії. У липні 1919 року Збройні Сили Півдня Росії (ЗСПР) під командуванням генерала А.І. Денікіна почали настання на Москву. Настання вимагало граничної напруги сил, тому що у випадку захоплення Москви з'являвся реальний шанс здобути перемогу над більшовизмом у Росії. Необхідно було в максимально короткий термін збільшити кількість наступаючих військ, створити чисельну і якісну перевагу на напрямку головного удару, щоб ще до кінця року потрапити до Москви. Білогвардійське командування вважало, що зі звільненням значних територій від радянської влади, відбудеться посилення армії за рахунок місцевого населення [1, с.29], але чи були їхні плани здійсненні? Дана робота має на меті розглянути яким образом і за рахунок якого контингенту білогвардійці могли сформувати нові боєздатні частини. Основними джерелами при написанні роботи були мемуари генералів А.І.Денікіна [1; 2, с.329-393; 3;], П.М.Врангеля [4], О.С. Лукомського [5, с.81-160], А.В.Туркула [6, с.5-182], Б.А.Штейфона [7, с.247-350], А.Г.Шкуро [8, с.75-246] і література довідкового характеру [9; 10].

Здійснити збільшення армії командування ЗСПР могло за рахунок трьох груп військовослужбовців – добровольців, мобілізованих і полонених червоноармійців, що виявили бажання служити в білогвардійських частинах. Розглянемо послідовно всі три групи.

Найбільш привілеюваним контингентом були добровольці, що власне і дали назву армії. Добровольча армія була створена на початку 1918 року на Дону з ініціативи генерала М.В. Алексеева [11, с.149]. Спочатку її чисельність не перевищувала 4 тисячі чоловік, але до листопада 1918 року збільшилася до 10 тисяч, а навесні 1919 року склала близько 40 тисяч чоловік [9, с.194]. Її частини склалися головним чином з колишніх офіцерів царської армії й інтелігенції. Добровольці вступали в ряди армії головним чином з - за ідейних розумінь. Як приклад можна привести такі прізвища як Р.Б. Гуль [12, с.3], А.Г. Макріді [13, с.126-127], С. Мамонтів [14, с.40-47], що пробиралися поодинокі з різних частин Росії на Дон. Були випадки, коли добровольці приходили цілими загонами, такими як частина полковника М.Г. Дроздовського [15, с.5-74]. На першому етапі свого існування Добровольча армія складалася винятково з добровольців, причому кількість наявних в армії офіцерів перевищувала кількість солдатів [16, с.59]. Існували окремі роти, які склалися виключно з офіцерів; капітани в них були фельдфебелями, а прапорщики - рядовими [6, с. 10, 134; 17, с.185]. Генерал-майор П.М.Врангель записуючи в Добровольчу армію, пропонував свої послуги як командира ескадрону, однак, з огляду на цей досвід у командуванні кавалерією, йому запропонували «кольорову» бригаду [18, с.406]. У середині 1919 року приплив добровольців в армію трохи зменшився і прямо залежав від успіхів чи невдач білогвардійців на фронті. Так, наприклад, після заняття Харкова в перший же день у ряди Добровольчої армії записалося близько 1500 чоловік, а протягом наступних двох тижнів число добровольців, що записалося, склало 10000 [19, с.231]. Більшість з них склали офіцери, юнкера, студентство й інтелігенція. Малася також і деяка кількість робітників [19, с.231]. Однак, наприкінці 1919 року у зв'язку з невдачами на фронті кількість добровольців різко скоротилася.

Але з розширенням воєнних дій одні добровольці не могли протистояти частинам РСЧА, тому ще 16 серпня 1918 року, білогвардійське керівництво віддало наказ про мобілізацію [2, с.368]. Мобілізації підлягали «штаб - офіцери до 50-літнього віку, обер - офіцери, юнкера, підпрапорщики, надстроеві, унтер - офіцери, «вольноопределяющиеся» 1-го і 2-го розрядів до 43-х років, що займаються хліборобством до 24-х років, учні, однолітки яких покликані на військову службу, та інші громадяни, у тому числі викладачі до 35-літнього віку» [19, с.231]. Генерал А.І. Денікін відзначав: «Новий елемент, що вливався в добровольчі ряди давав їм силу і слабкість. Збільшувалися ряди, але тьмяніли монолітні ряди старого добровольчества. Пропасти швидкий темп подій серед пожежі непрининної Громадянської війни, якщо і допускав можливість навчання, то виключав можливість виховання. Маса мобілізованих під час перебування в тилу, у мирній обстановці ставала пасивною і слухняною... Але, опинившись на фронті, вони попадали у вкрай складну психологічну обстановку: борючись у загонах добровольців, мали проти себе своїх односельчан, батьків і братів, узятих так само по мобілізації Червоною Армією; бойове щастя мінялося, їхня сила переходила з рук у руки, змінюючи разом із владою свій настрій. І дезертирство на фронті значно збільшувалося. Проте... по загальному відкликанню начальників, мобілізовани солдати поза своїми губерніями в більшості билися доблесно.» [2, с.368-369]. Мобілізовані солдати у 1919 році, становили більшість у військах білогвардійців.

Третю групу військовослужбовців, як уже говорилося, складали полонені червоноармійці. Узагалі, число полонених, поставлених під рушницю, було велике як у частинах ЗСПР, так і в частинах РСЧА. Якщо на початку Громадянської війни полонених, головним чином розстрілювали [12, с.62-63, 72], то починаючи із середини 1919 року їх активно починають приймати в ряди їхнього полку, що захопив, (уперше це відбулося під час 2-го Кубанського походу восени 1918 року, коли під селищем Співецка частини генерала П.М. Врангеля захопили в полон близько 5000 червоноармійців) [14, с.85] якщо ж вони були не потрібні, те їх відправляли в тил, де передавали корпусним і армійським комендантам [7, с.306]. У 13-у Білозерському полку, солдатський склад на 80-90% складався з полонених червоноармійців [7, с.307]. Колишні червоноармійці входили до складу і «кольорових» частин, наприклад, 4-а рота 1-го Офіцерського стрілецького генерала Дроздовського полку цілком складалася з полонених [6, с.59].

Виключення складали військовополонені червоноармійці єврейського походження. При влученні в полон вони негайно піддавалися розстрілу. Їх не рятували навіть документи що засвідчували, що вони мобілізовані примусово, тому що в частинах ЗСПР існувала думка, що при властивій євреям спритності вони, якби дійсно захотіли, те змогли б уникнути мобілізації [8, с.226].

Що ж стосується полонених офіцерів, то при узятті в полон їм нічого не грозило, якщо вони не були комуністами - так само як і простих червоноармійців, полонені могли бути зараховані в ряди Добровольчої армії [2, с.385]. У деяких випадках, полонених відправляли для дачі показань у вищі штаби. У тому випадку,

якщо полонені виявлялися чи більшовиками більш того - комісарами, їх чекав тільки розстріл[6,с.146].

Слід зазначити, що військові формування створені цілком з полонених не відрізнялися великою стійкістю. Прикладом може служити 1-я Тульська добровольча піхотна дивізія, сформована в ході рейду 4-го Донського кінного корпусу по тилах Південного фронту Червоної Армії в серпні 1919 року із захоплених у полон червоноармійців. За підлогу місяця боїв дивізія перетворилася в бригаду, при цьому основні втрати приходилися на потрапивших в полон і дезертирів[10,с.292].

Усе це дало привід А.І. Денікіну сказати, що у 1919 році Добровольча армія зберегла свою назву тільки за традицією[2,с.368]. Колись однорідна і споєна армія утратила свою єдність, виявившись розведеної великими масами мобілізованих солдатів і полонених червоноармійців. Це в значній мірі збільшило її бойову силу, але також сприяло і внутрішньому розвалу. У період свого розквіту, восени 1919 року у її склад входили: 1-й армійський корпус (ком. генерал А.П. Кутепов), 2-й армійський корпус (ком. генерал М.Н.Промтов, а потім генерал Я.О. Слащов), 5-й кавалерійський корпус генерала Я.Д.Юзефовича, 3-й Кубанський кінний корпус генерала А.Г.Шкуро і Київська група генерала М.С.Бредова[9,с.194].

Перед тим як розглядати способи формування нових частин у Добровольчій армії, необхідно привести їхню організаційну структуру. Основною бойовою частиною в піхоті, самостійною адміністративно-господарською і технічною одиницею, був піхотний (стрілецький) полк, що входив до складу піхотної (стрілецької) дивізії чи бригади. Наказом Головнокомандуючого ЗСПР №1859 від 16 серпня 1919 року (ст.ст.) до складу дивізії входило чотири полки, а до складу бригад – два[10,с.308]. Штат добровольчого піхотного полку включав штаб полку, три батальйони чотирьохротного складу кожний, кулеметну, комендантську команди, команду зв'язку, нестройову роту, полковий обоз[10,с.308]. Оскільки організація частин ЗСПР відбувалася за зразком старої російської армії, найменшою тактичною одиницею була рота, що складається з 250 чоловік[20,с.168]. Але в дійсності такого ніколи не було. 13-й Білозерський полк нараховував у різний час 62, 1200, 215, 2000 багнетів[7,с.259,322,335]. Восени 1919 року у пік розквіту Добровольчої армії, роти білозерців нараховували 120-150 багнетів, що вважалося чудовим по мірках добровольців[7,с.334].

Ядро Добровольчої армії складав 1-й армійський корпус, куди входили так названі «кольорові» дивізії - Корнилівська, Марківська, Дроздовська й Алексійовська. Спочатку вони були полками, але під час наступу на Москву, за рахунок збільшення добровольців і проведення мобілізації, з них були сформовані дивізії чотирьохполкового складу[21,с.31].

Основну масу солдатів у цих дивізіях складали власне добровольці. Крім «іменних» формувань, до складу Добровольчої армії входили дивізії і полки, сформовані на базі кадрів полків старої армії. Прикладом їм можуть служити 13- Білозерський піхотний полк, 80-й Кабардинський, 83-й Самурський і ін. Генерал-майор Б.А.Штейфон згадував: «Зародження і формування нових частин у Добровольчій армії відбувалося звичайно по тому самому шаблоні. Коли збиралися трохи офіцерів якого-небудь колишнього полку, вони починали мріяти про його відновлення. Якщо це були люди енергійні і ділові, то вони переходили від слів до справи: розшукували своїх однополчан і утворювали Н-ський осередок. Коли осередок мав 15-20 чоловік, він просив командира того «кольорового» полку, у якому знаходилася, дозволу сформувати Н-ську роту. Звичайно, командири полків підтримували подібне починання і на посилення нової роти ,призначали 15-20 солдата з числа полонених червоноармійців. Подібна рота, переслідуючи свої затаєні цілі, прагнула набрати якнайбільше полонених, захопити спорядження і т.п., іншими словами - сформуватися. Паралельно з цим, розшукувався колишній командир, чи хто-небудь з наявних старших офіцерів ставав таким. Він влаштовувався в найближчому тилу і тихенько, без зайвого шуму, формував стройову канцелярію, господарську частину, обоз... Рота, яка діяла на фронті, прекрасно знала, що якщо вона починає розбухати, те командир батальйону відбере всі «надлишки». Тому ці «надлишки» - полонені і узагалі всі трофеї - переправлялися в штаб «свого» полку. Про подібні відправлення командир «кольорового» полку, звичайно, знав, однак, подібний порядок формування полку шанувався неписаним добровольчим законом, і порушувати його не покладалося. У штаті в залежності від енергії і можливостей в один прекрасний день до командира «кольорового» полку прибувала нова Н-ська рота. Таким порядком створювався батальйон, а коли це сталося, командир нового полку прибував до начальника дивізії, доповідав, що їм сформований батальйон, просив дати батальйону самостійну ділянку і «записати на постачання»[7,с.260]. Виключенням із правил з'явилося тільки створення 83-го Самурського полку. Полк був сформований під час 2-го Кубанського походу з 1-го Солдатського полку, який складався з полонених червоноармійців. За прояв мужності, вони одержали прапор Самурського піхотного полку, а сам полк - назву «Самурський»[6,с.25].

На захоплених територіях засновувалися керування повітових військових начальників, що відповідали за заклик як військовозобов'язаних, що знаходяться в запасі, так і новобранців[5,с.157]. Слід зазначити, що війська спеціальних родів зброї організувалися звичайно в тилу і вже готовими надходили на фронт»[2,с.370], у той час як деякі частини формувалися безпосередньо на фронті[2,с.370].

Як повідомляє генерал О.С. Лукомський, збільшення чисельності армії могло проводитися двома шляхами. Перший шлях - це розгортання вже існуючих полків у бригади, батальйонів - у дивізії, дивізії - у корпуси. Другий шлях полягав у формуванні нових полків і зведення їх у більш великі військові з'єднання[5,с.157]. У Добровольчій Армії були використані обоє можливих шляхів, але кожний з них при видимих плюсах мав свої недоліки. У першому випадку, коли відбувалося розгортання, головним чином «кольорових» полків, військова частина, одержавши наказ виділяла з власного складу кадри на формування нового полку. Сформований полк, що складався з кадрів старого полку, поповнювався з запасних батальйонів і полонених червоноармійців, у найближчі дні брав участь у воєнних діях «і як недостатньо спаяний, при найменшій бойовій невдачі, ніс великі втрати дезертирами і полоненими»[5,с.157]. Найбільш яскравим прикладом може служити історія 4-го Корнилівського ударного полку. У грудні 1919 року він почав формуватися, а в лютому 1920 року, його вже не існувало[10,с.300]. Крім того, при цьому відбувалося й ослаблення того полку, що виділяв кадри на формування нового [7, с. 336].

В другому випадку, створені «осередки старих полків» прагнули до відділення від своєї військової частини, послабляючи її силу, перетворюючи полк у «мозаїчний колектив десятків старих полків»[2,с.371]. На думку генерал-майора Б.А.Штейфона, великою помилкою керівництва Добровольчої армії було відмовлення від відродження старих полків російської армії з їхньою історією і традиціями[7,с.336]. Однак навряд чи економічний потенціал ЗСПР міг забезпечити формування і постачання полків, що відроджуються. Так, навесні 1919 року, 13-й Белозерський полк, що входив до складу 3-ої дивізії нараховував 62 багнета. При всім цьому у відомості бойового складу дивізії, частина іменувалася полком[7,с.259].

При штабі Добровольчої армії знаходилися і прихильники третього шляху формування нових частин у тилу. У цьому випадку формування частини відбувалося ґрунтовніше, і сама частина була б міцніше. Найголовнішим недоліком цього шляху було те, що частини набагато пізніше попадали на фронт, ніж якби вони були сформовані при діючій армії (а це, у свою чергу, сповільнювало темп розвитку операцій)[5,с.158]. Необхідно так само відзначити, що командування діючої армії не виділяло кадрів, для формування нових полків, мотивуючи неможливістю послаблення фронту[5,с.158]. Таким чином, третій шлях формування нових частин був практично неможливий.

Варто помітити, що ріст чисельності армії відбувався головним чином за рахунок збільшення піхотних частин. О.С.Лукомський повідомляє, що «командування Добровольчою армією відмінно розуміло, що в громадянській війні при порівняльній слабості піхоти супротивника, кіннота повинна відігравати величезну роль»[5,с.158]. Однак нижче він зауважує, що даній проблемі зовсім не приділялося належної уваги[5,с.158]. Є відомості, що А.І. Денікін прагнув створити могутню регулярну кавалерію і поклав цю задачу на плечі генерал-лейтенанта П.М. Врангеля[22,с.277]. Сам П.М. Врангель у своїх спогадах це заперечує: «створення могутньої кінноти, в умовах дійсної війни, де маневр відіграв головну роль і надавав величезного значення. Знаючи козаків, повною мірою враховував, що по звільненні козацьких земель, вони неохоче візьмуть участь у подальшій нашій боротьбі, і вважав за необхідне невідкладно затурбуватися відновленням частин регулярної кавалерії. Велике число офіцерів-кавалеристів залишалося без справи чи служили в піхотних частинах суцільно і поруч рядовими. Найцінніші кадри кращої у світі кавалерії полягли. Тим часом, від того, що серед облич штабу починаючи з Головнокомандуючого, за деякими виключеннями, більшість були піхотними офіцерами, до думки про необхідність створення регулярних кавалерійських частин, верхи армії відносилися не тільки байдуже, але і негативно» [4,с.164].

Дійсно, у всіх мало-мальськи значних операціях були задіяні Донська і Кубанська кавалерія. Усі кавалерійські частини Добровольчої армії (створені на основі старих полків Російської імперії) у 1919 році були зведені в 5-й кавалерійський корпус, що очолював генерал Я.Д.Юзефович[19 ,с.246].

Підводячи підсумки всьому перерахованому вище можна прийти до висновку, що саме відсутність єдиної системи комплектування привела до того, що не дивлячись на ріст чисельності військовослужбовців у білогвардійських військах у 1919 році кількість не перейшла в якість. Наявність трьох способів комплектування не тільки не поліпшувало, але навіть сприяло зниженню боєздатності старих частин Добровольчої армії.

Але в той же час зупинитися на якомусь одному з них було неможливо. Справжні добровольці прибули в білі частини ще узимку 1917-1918 років, приплив інших прямо залежав від перемог і поразок Добровольчої армії. Полонені червоноармійці хоч і використовувалися досить масово, нерідко виявляючи чудеса героїзму, найчастіше з легкістю переходили на сторону супротивника, особливо у випадку невдач на фронті. Самим численним поповненням могли стати селянські мобілізації. Селяни, що випробували на собі всі принади воєнного комунізму, улітку 1919 року мали антибільшовицький настрій. Але невдала аграрна політика денікінського керівництва позбавила білий рух і цієї можливості.

Джерела та література

1. Деникин А.И. Поход на Москву. – К.:Воениздат,1990. – 288с.
2. Деникин А.И. Вооруженные силы Юга России//Белое дело. Дон и Добровольческая армия . – М.: Голос, 1992. – С.329-393.
3. Деникин А.И. Поход и смерть генерала Корнилова. – М.:Прометей,1990. – 110с.
4. Врангель П.Н. Воспоминания. Южный фронт (ноябрь 1916-ноябрь1920). – Ч.1. – М.:Терра,1992. – 543с.
5. Лукомский А. Из воспоминаний//Архив Русской революции в 22-х т. – Т.5. – С.101-190. – Т.6. – С.81-160.
6. Туркул А. Дроздовцы в огне // Я ставлю крест...– М.:Воениздат,1995.–С.5–182.
7. Штейфон Б.А. Кризис добровольчества // Белое дело. Добровольцы и партизаны. – М.:Голос,1996.– С.247–350.
8. Шкуро А.Г. Записки белого партизана // Белое дело. Добровольцы и партизаны. – М.:Голос,1996.– С. 75–246.
9. Гражданская война и военная интервенция в СССР. Энциклопедия / под ред. С.С. Хромова. – М.: Советская энциклопедия, 1987.–720с.
10. Путеводитель по фондам белой армии/сост. Н.Д.Егоров и др. – М.:Русское библиографическое общество. Издательская фирма «Восточная литература» РАН,1998.–576с.
11. Какурин Н.Е. Как сражалась революция. – Т.І. – М.:Политиздат,1990. – 272с.
12. Гуль Р.Б. Ледяной поход. – М.: Молодая гвардия, 1990.–122с.
13. Макриди А.Г. Моя жизнь//Первые бои Добровольческой армии/сост. С.В. Волков. – М.:ЗАО Изд-во Центрполиграф,2001.–С.125–136.
14. Мамонтов С.И. Не судимы будем: Походы и кони.– М.:Воениздат,1999.– 352с.
15. Дроздовский М.Г. Дневник // Белое дело. Добровольцы и партизаны. – М.:Голос,1996.– С.5–74.
16. Венков А.В., Шишов А.В. Белые генералы. – Ростов н/Д: «Феникс»,2000. – 416с.
17. Венус Г. Война и люди//Я ставлю крест...– М.:Воениздат,1995.–С.183–363.
18. Черкасов – Георгиевский В. Генерал Деникин. – Смоленск: Русич, 1999.–512с.

19. Гражданская война на Украине 1918–1920. Сборник документов и материалов в 3-х т.– Т.2.– К.:Наукова думка, 1967.–920с.
20. Строков А. История военного искусства. – Т.5.–СПб.:Омега-Полигон,1994. – 711с.
21. Дерябин А.И. Гражданская война в России. 1918–1920:Юг. «Цветные части»// Цейхгауз. – 1991.– №1.– С.30–35.
22. Черкасов–Георгиевский В. Вожди белых армий. – Смоленск: Русич, 2000.–576с.

Хаяли Р.И.

НАУЧНО–ПРАКТИЧЕСКИЕ ЯЗЫКОВЫЕ КОНФЕРЕНЦИИ В КРЫМСКОЙ АССР В 1920 – 1930-Е ГОДЫ

Актуальность проблемы. Опыт языковой политики в национально-государственном строительстве всегда представлял научный и практический интерес. Цель статьи – проследить эволюцию советской государственной политики в области языкового строительства. Научная новизна. Впервые на основе широкого круга архивных документов, опубликованных источников, публикаций исследователей, анализируются результаты и последствия принятых решений в языковой политике в межвоенный период в Крымской АССР.

Проблема развития и пути формирования крымскотатарского литературного языка, перевода на латинский алфавит письменности, были выдвинуты на повестку дня крымскотатарскими общественно-политическими деятелями в первой половине 1920-х годов.

Вопросы развития литературного языка были рассмотрены и решены на ряде языковых конференциях. С 19 по 23 октября 1924 г. в Симферополе состоялась одна из первых конференций, посвященная развитию грамматики, языка и литературы, на которой выступили с докладами видные языковеды, литераторы, писатели И. Люманов, У. Ипчи и У. Аджи Асан. В ходе длительного обсуждения участниками конференции были приняты следующие решения: в Крыму должен быть единый литературный язык, т. е. средний между южнобережным и степным, понятный широким массам населения и сближающий оба диалекта. Иноязычные слова, вошедшие в крымскотатарский язык, должны были использоваться до их полной замены крымскотатарскими эквивалентами [Керимов, 1997, 39, 228]. По значимости эта конференция не уступала тем, которые пройдут в последующие годы.

I Всекрымская научно-практическая языковая конференция проходила 10–12 сентября 1927 г. Руководил созывом и проведением конференции ученый-секретарь академического совета Наркомпроса Я. Байрашевский [ГААРК. Ф. Р. 663, оп. 1, д. 820, 22]. На конференцию были приглашены по одному представителю от педагогического коллектива одного из учебных заведений, инструктора районных отделов образования, учителя средних крымскотатарских школ и творческая интеллигенция. Конференция постановила, что в основу крымскотатарского литературного языка должен быть положен средний диалект «орташеве», имевший богатый словарный запас, грамматика и фонетическая система которого в свое время сыграли решающую роль в политической, экономической и культурной жизни крымского населения. Одновременно средний диалект выступал связующим звеном между южнобережным и степным диалектом. [Архив РКБ им. И. Гаспринского Ф. 1, оп. 1, д. 58, 4; Меметов, 1988, 139]. Предложения отдельных докладчиков использовать новые слова из европейских и русского языков не нашли поддержки среди участников конференции. Конференция привлекла внимание не только языковедов, писателей, деятелей науки и культуры, но и широкий круг общественности.

Решения I Всекрымской научно-практической конференции затронули и вопросы грамматики арабского языка, которая не отражала и не соответствовала в известной степени крымскотатарскому литературному языку. В связи с этим был взят курс перевода письменности на латинский алфавит, с усовершенствованием орфограммы языка. Дополнительно были намечены мероприятия по подготовке квалифицированных педагогических кадров, издания книг и литературы [Архив РКБ им. И. Гаспринского Ф. 1, оп. 1, д. 58, 58–60].

После завершения конференции творческая интеллигенция активно обсуждала на страницах национальных газет и журналов принятые решения и пути развития литературного языка.

Участники II Всекрымской научно-практической языковой конференций, состоявшейся в 1929 г., рассмотрели пути развития крымскотатарского литературного языка, вопросы терминологии и орфографии. Н конференция вновь был обоснован тезис о том, что основой языка газеты «Герджиман» был западно-тюркский язык, а язык И. Гаспринского представлял собой бахчисарайский диалект с ориентацией на общетюркский язык [Архив РКБ им. И. Гаспринского Ф. 1, оп. 1, д. 58, 32]. Следует отметить, что это не совсем объективная и точная оценка литературного языка И. Гаспринского.

На конференции было сделано научное обоснование выбора среднего диалекта в языковом строительстве. Средний диалект, по мнению многих ученых, писателей, деятелей культуры, охватывал территорию, где издавна существовала и развивалась крымскотатарская городская культура, синтезировавшая одновременно языковые компоненты и элементы южного и северного диалектов [Архив РКБ им. И. Гаспринского Ф. 1, оп. 1, д. 58, 34]. Этот тезис достаточно подробно обосновал в своем докладе писатель и драматург У. Ипчи [Архив РКБ им. И. Гаспринского Ф. 1, оп. 1, д. 58, 32]. Подавляющая часть участников поддержали идеи перехода на латинскую графику. В своих выступлениях и докладах эту мысль обосновали А. С. Айвазов, М. Недим, Б Чобан-заде [Архив РКБ им. И. Гаспринского Ф. 1, оп. 1, д. 58, 32]. В решении конференции подчеркивалось, что арабские и персидские слова остаются и используются в крымскотатарской лексике, а советизмы адаптируются в соответствии с правилами языка [Архив РКБ им. И. Гаспринского Ф. 1, оп. 1, д. 58, 70].

Постановлением ЦИК Крымской АССР от 4 июня 1932 г. III Всекрымскую научно-практическую конференцию предполагалось созвать 26 июня в г. Симферополе, а повесткой дня объявить задачи национально-культурного строительства в Крымской АССР в свете решения XУII Всесоюзной партконференции. М.